

0.1 Betűkészlet és szövegstílus

0.1.1 Áttekintés

Számos mai betűszedési módszer és nyelv olyan irányba mozdult el, hogy inkább karakterstílusokat használ az egyedi betűkészletekkel szemben. Ahelyett például, hogy az éppen használt betűkészlet kihangsúlyozására átváltanánk dőlt betűs verzióra, használhatjuk a „kiemelt stílust” is. Ez a módszer tökéletesen alkalmazható a LyX-ben is. Itt inkább szövegkörnyezeten alapuló dolgokat végezhetünk el, mint hogy a betűszedés részleteire koncentrálnánk.

A LyX lehetővé teszi számunkra, hogy meghatározzunk egy általános alap betűkészletet és két karakterstílussal rendelkezünk: az egyik az EMPHASIZED, a másik a NOUN. Az EMPHASIZED a dőlt betűs, a NOUN pedig a kis nagybetűs betűkészletnek feleltethető meg, amelyet néhány nyelv a tulajdonnevek kiszedésére használ. A LyX Team reméli, hogy valamikor teljes karakterstílus-készlettel fog rendelkezni, és lehetővé teheti a felhasználó számára annak meghatározását, hogy valamely betűkészletbeli változtatás megfeleltethető legyen valamilyen stílusnak. Jelenleg azonban mégis elégedetnek kell lennünk azzal, amit eddig elkészítettünk.

0.1.2 Általános lehetőségek

A betűkészletet a DOCUMENT LAYOUT felbukkanó ablakban állíthatjuk be, amelyet a LAYOUT menü DOCUMNET... sorával aktiválhatunk. Két fontosabb választási lehetőség van itt: a FONT (betűtípus) és a FONT SIZE (betűméret). A FONT opció alatt az alap és rendszerünkön rendelkezésre álló betűkészletek közül választhatunk. Az alap betűkészlet a „computer modern” (cm) vagy „European modern” (ec) néven ismert standard T_EX betűkészletet használja. A legtöbb rendszer rendelkezik a Times és a Helvetica betűkészletek valamely verziójával más változatokkal együtt. Ezt magunknak kell megvizsgálnunk.

A FONT SIZE választási lehetőségnél három lehetséges értéket adhatunk meg: 10, 11 és 12. Emlékezzünk rá, hogy ez az *alap* betűméret. A LyX valójában minden lehetséges betűméretet [mint amilyeneket a lábjegyzetekben, felső indexekben és alsó indexekben is használunk] ezekhez az értékekhez arányosít. Ha szükséges, bármikor összhangba hozhatjuk a betűméretet a dokumentummal. Nem volna értelme alapbeállításként 8 vagy 24 pontos betűnagyságot használni, mivel ez olvashatatlaná tenné dokumentumunkat.

Jegyezzük meg, ha egyszer új értéket választottunk a FONT vagy a FONT

SIZE opcióknál, a LyX *nem* változtatja meg a képernyőt. [Csak akkor látjuk a különbséget, amikor létrehozuk a végső dokumentumunkat]. Ez a WYSIWYM elv része. Ha elég intelligensek vagyunk egy számítógép használatához, akkor azt is észrevehetjük, hogy a LyX képernyőjén a „Roman” szövegstílus megfelel az alap betűkészletnek.

0.1.3 Különböző karakterstílusok használata

Ahogy már láttuk, a LyX bizonyos bekezdéseknél automatikusan megváltoztatja a karakterstílust. Két karakterstílust is megemlégtünk: az egyik az Emphasized, a másik a Noun volt. Mindkét stílust aktiválhatjuk billentyűkkel, a menüből vagy az eszköztárból.

A Noun stílus aktiválásához tegyük a következőket:

- válasszuk a NOUN STYLET a LAYOUT menüből
- kattintsuk az ember-alakú ikonra az eszköztár gombjai között
- használjuk az M-c c billentyűkombinációt.

Ezek a parancsok megfordíthatóak, azaz ha egyszer aktiváltuk a NOUN stílust, akkor deaktiválhatjuk is velük.

A NOUN stílust jellegzetesen a főnevek esetében használhatjuk. Például: „MATTHIAS ETTRICH a LyX eredeti szerzője”.

Sokkal szélesebb körben alkalmazható az EMPHASIZED karakterstílus. A következőképpen aktiválhatjuk [vagy deaktiválhatjuk]:

- válasszuk az EMPHASIZED STYLET a LAYOUT menüből
- kattintsuk az eszköztáron a „!” gombra
- használjuk az M-c e billentyűkombinációt.

Pillanatnyilag az EMPHASIZED stílus a dőlt betűs betűkészletnek felel meg.

Azt tervezzük, hogy a jövőben ezt a társítást sokkal inkább a felhasználó alakíthassa ki. Elszórva alkalmaztuk ebben a dokumentumban is az EMPHASIZED stílust. Lássuk még egy példát:

Ne használjuk túlságosan sokat a karakterstílusokat!

Ez a példa egy figyelmeztetés is. Írásunkat párhuzamba kell állítani egy szokásos beszélgetéssel.

Még egy utolsó megjegyzés: Mindig visszatérhetünk az alap betűstílusra az M-c Space billentyűkombinációt használva.

0.1.4 Finombeállítás a Character Layout felbukkanó ablakkal

Bármikor előfordulhat, hogy finomhangolásra van szükségünk, így a Ly X lehetővé teszi számunkra, hogy karakterstílusokat hozzunk létre. Egy tudományos folyóirat vagy egy vállalat rendelkezhet olyan sans-serif betűtípust igénylő stíluslappal, amelyet bizonyos helyzetekben használ.¹ Az írók is néha eltérő betűtípust használnak, hogy kiemeljék egy karakter gondolatait a szokásos párbeszédhez képest.

Mielőtt leírnánk, hogyan használjuk ezeket a karakterstílusokat, ismét figyelmeztetni szeretnénk valamire: Ne használjuk túlságosan sokat a karakterstílusokat. Számos modern eljárás számára egy hatalmas betűtömb áll rendelkezésre, a mely sajnos hajlamossá tesz miket sokfajta karakterstílus használatára egy dokumentumon belül. A „Nagykalapácsot használ egy légy lecsapására” mondás juthat erről az eszünkbe. Azok a dokumentumok pedig, amelyek sokféle betűtípust és betűméretet használnak, úgy néznek ki, mintha valaki nagy lyukakat ütött volna beléjük.

Elég a panaszkodásból.

A betűtípus használatához nyissuk meg a CHARACTER LAYOUT felbukkanó ablakot a LAYOUT menü CHARACTER... sorából. Hét gomb van ebben az ablakban és ezek közül mindegyik a betűtípus egy-egy tulajdonságának felel meg. Ki is választhatjuk valamelyiket, vagy pedig a NO CHANGES (nincs változtatás) aktiváljuk, amely megtartja ezeknek a tulajdonságoknak a jelenlegi állapotát. A RESET visszaállítja a tulajdonságokat annak a bekezdésnek megfelelően, amelyben éppen tartózkodunk. Arra is használhatjuk, hogy különböző bekezdések egy csoportjának tulajdonságait egy kattintással visszaállítsuk.

A hét tulajdonság és funkcióik [a NO CHANGES és a RESET mellett] a következők:

Family A betűtípus „fajtái”. A rendelkezésre álló választási lehetőségek:

¹JOHN WEISS megjegyzése: Valójában van ilyen stíluslap LyX-dokumentumok számára, mivel a felhasználói kézikönyveknek bizonyos tömörségre van szüksége.

Roman	Ez a Roman betűtípus család. Ez az alap betűtípus család [billentyűkombináció = M-c r]
Sans Serif	Ez a Sans Serif betűtípus család. [billentyűkombináció = M-c s]
Typewriter	Ez a Írógép betűtípus család. [billentyűkombináció = M-c p]
Series	Ezzel a betű vastagságát állíthatjuk. A rendelkezésre álló választási lehetőségek: Medium Ez a Medium betűvastagság. Ez az alap betűvastagság Bold Ez a Bold betűvastagság. Ezt ki és bekapcsolhatjuk a Layout menüben a Bold Stylet választva, vagy az M-c b billentyűkombinációval.
Shape	A betű alakja. A rendelkezésre álló választási lehetőségek: Upright Ez az Upright betűalak. Ez az alap betűalak. Italic <i>Ez az Italic betűalak.</i> Slanted <i>Ez a Slanted betűalak</i> (annak ellenére, hogy nem látszik a képernyőn, különbözik az italic-tól). Small Caps EZ A SMALL CAPS BETŰALAK
Size	Megváltoztatja a betű méretét. Itt nem találunk numerikus értéket; minden lehetséges méret ténylegesen az alap betűmérettel arányos. Nem adhatunk be a LyX számára adatokat csak az általános leírását annak, amit csinálni szeretnénk. <i>[Szerkesztői megjegyzés: A billentyűkombinációk jelenleg még nem működnek. A character size felbukkanó ablakot kell használnunk.]</i> A rendelkezésre álló választási lehetőségek:

Tiny	Ez a Tiny betűméret. [billentyűkombináció = M-s t vagy M-s 1]
Smallest	Ez a Smallest betűméret. [billentyűkombináció = M-s 2]
Smaller	Ez a Smaller betűméret. [billentyűkombináció = M-s S vagy M-s 1]
Small	Ez a Small betűméret. [billentyűkombináció = M-s s vagy M-s 4]
Normal	Ez a Normal betűméret. Ez az alap betűméret is [billentyűkombináció = M-s n vagy M-s 1]
Large	Ez a Large betűméret. [billentyűkombináció = M-s I vagy M-s 6]
Larger	Ez a Larger betűméret. [billentyűkombináció = M-s S-L vagy M-s 7]
Largest	Ez a Largest betűméret. [billentyűkombináció = M-s 8]
Huge	Ez a Huge betűméret. [billentyűkombináció = M-s h vagy M-s 9]
Huger	Ez a Huger betűméret. [billentyűkombináció = M-s H vagy M-s 0]

Ismét figyelmeztetjük: Ne bánjunk meggondolatlanul ezekkel a formákkal. Majdhogynem nincs is szükségünk rá, hogy változtassuk a betűméretet, hiszen a LyX automatikusan megteszi ezt a különböző bekezdések szövegkörnyezetében. Ez csak a finombeállításra alkalmas!

Misc Itt néhány más dolgot állíthatunk be a karakterekkel kapcsolatban. A rendelkezésre álló választási lehetőségek:

Emph	<i>Ennél a szövegnél bekapcsoltuk az emphasize opciót.</i> Ez úgy tűnhet, mintha megegyezne az <i>Italiccal</i> , de valójában egy kicsit különbözik tőle. Ha dőlt betűs szövegen alkalmazzuk, akkor kiegyenesíti. A LyX jövőbeni verziójában reméljük, a felhasználó állíthatja be ennek a <i>logikai</i> tulajdonságnak a pontos viselkedését.
Underbar	<u>Ennél a szövegnél bekapcsoltuk az Underbar opciót.</u> [billentyűkombináció M-c u]
Noun	ENNÉL A SZÖVEGNÉL BEKAPCSOLTUK A NOUN OPCIÓT. Az Emphhez hasonlóan ez is egy logikai tulajdonság. Pillanatnyilag ez a Small Caps, de valamikor meg fog változni.
L ^A T _E X mode	Ennél a szövegnél bekapcsoltuk a L ^A T _E X opciót. Ez egy speciális betűtípus tulajdonság, amelyet akkor használunk, ha nyers L ^A T _E X kódokat akarunk beszúrni szövegünkbe. Ami L ^A T _E X módban jelenik meg, az szó szerint kerül bele a L ^A T _E X fileba.

Kerüljük az aláhúzás alkalmazását! Ez még az írógépes idők maradványa, amikor nem tudtuk megváltoztatni a betűtípust. Nincs már szükségünk a szöveg kihangsúlyozására. Csak azért van benne a LyX-ben, mert ez is L^AT_EX módban van.

Color	Ezzel állíthatjuk be a szöveg színét. Ennek kivitelezéséhez természetesen szükségünk van egy színes nyomtatóra is, de installálnunk kel egy színes L ^A T _E X csomagot is. Jegyezzük meg, hogy az xdví nem alkalmas ezeknek a színeknek a megjelenítésére. A No color mellett, amely a standard "szín" választhatunk a fekete, fehér, vörös, zöld, kék, lila, bíborvörös és sárga színek közül. Mi most nem illusztráljuk ezt, mivel a legtöbb embernek nincs színes nyomtatója.
-------	---

Most már nagy számú kombinációnk van, amelyek közül választhatunk.

Ha egyszer kiválasztottunk egy új karakterstílust a Character Layout felbukkanó ablakból, akkor az eszköztárban lévő „Font” feliratú gombbal aktiválhatjuk. [Természetesen használhatjuk a szokásos OK vagy Apply gombokat is]. Az eszköztárban lévő gombokkal visszaállíthatjuk karakterstílusunk állapotát, ha a Character Layout menü nem látható.

Amint azt korábban említettük a karakterstílus alapértelmezésre történő visszaállításához használjuk az M-c Space billentyűkombinációt. Ha csak az utoljára megváltoztatott tulajdonságokat szeretnénk visszaállítani állítsuk be a **Toggle on all these** kapcsolót és kattintsunk az **Apply**-ra.

Ismét visszatérünk arra a figyelmeztetésre, amelyet már annyiszor megismételtünk: Ne használjunk túl sok karakterstílust. Ezek ugyanis szörnyen helyettesítik a jó írást. Írásunk beszéljen önmagáért.